

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії

**РОЛЬ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДІВ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПІДТРИМЦІ
ОСВІТИ ТА НАУКИ В КОНТЕКСТІ
МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

*(Збірник матеріалів
V-ї науково-практичної конференції
30 серпня 2011 р.)*

Рівне 2011

УДК 027.7:378
Р68
ББК 78.34(4Укр)

Роль бібліотек вищих навчальних закладів в інформаційній підтримці освіти та науки в контексті модернізації вищої освіти : зб. матеріалів V-ї наук.-практ. конф., 30 серпня 2011 р. / ред. С. Н. Грипич, Г. П. Семенюк. – Рівне : РДГУ, 2011. – 131 с.

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Г. П. Семенюк – заступник
директора наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Рецензенти:

М. Б. Шатрова – канд. іст. наук,
доц. кафедри бібліотекознавства
бібліографії
Рівненського державного
гуманітарного
університету.

Л. П. Пасічник – канд. іст. наук,
доц. кафедри бібліотекознавства і
бібліографії
Рівненського державного
гуманітарного
університету.

Збірник матеріалів V-ї науково-практичної конференції вміщує тексти доповідей, у яких багатоаспектно розглядається діяльність наукових бібліотек ВНЗ 3-4-го та 1-2-рівнів акредитації Рівненської області, зокрема наукової бібліотеки РДГУ, Національного університету водного господарства та природокористування, Національного університету «Острозька академія», бібліотеки Сарненського педагогічного коледжу РДГУ, а також кафедри книгознавства, бібліотекознавства та бібліографії РДГУ.

Рекомендовано до друку
методичною радою наукової бібліотеки РДГУ
(Протокол № 18 від 15.09.2011 р.

©Наукова бібліотека РДГУ
Рівне, вул. Остафова, 31
<http://nlibrary-rdgu.rv.ua>
library@rshu.edu.ua

УДК 027.7:06.06(477.81)

Г.П.СЕМЕНЮК

*заступник директора з наукової
роботи наукової бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного університету*

НАУКОВА ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ВНЗ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

***Резюме.** Розглянуто деякі аспекти наукової діяльності бібліотеки ВНЗ на основі досвіду роботи наукової бібліотеки РДГУ.*

***Ключові слова:** науково-дослідна діяльність, науково-аналітичні дослідження, інновації, науково-методичне забезпечення.*

Необхідність наукової роботи в університетській бібліотеці завжди була і залишається велінням часу. За рекомендаціями Науково-методичної бібліотечної комісії Міністерства освіти і науки України та рішенням Вченої ради РДГУ, в 2009 році за успішні результати в науково-дослідній, науково-методичній, науково-видавничій діяльності бібліотеці РДГУ був наданий статус наукової. Підтримка високого рівня університетської науки і системи вищої освіти ставить підвищені вимоги до бібліотек ВНЗ, особливо в періоди реформування та модернізації освіти України.

Наука і освіта – це ті галузі, які напряму залежать від якості доступу до інформації. Зокрема розвиток науковості в діяльності бібліотеки РДГУ збігається з еволюцією завдань, що висуваються перед нею державними інституціями та нашим університетом, а також враховуються актуальні завдання бібліотечної політики України. Тому її основними напрямками є:

- збереження документальної пам'яті України;
- науково-бібліографічне опрацювання та розкриття фондів;
- бібліографічне формування історичних колекцій та зібрань бібліотеки; історія бібліотечної справи;
- створення електронно-інформаційного середовища бібліотеки як наукової бази для інформаційного супроводу науково-дослідного та навчального процесів;

- науково-методична робота як запорука удосконалення бібліотечних технологій [5, с.10].

Наукова діяльність наукової бібліотеки РДГУ узгоджується з науковим відділом університету і відображається в поточних та перспективних планах бібліотеки.

Але, формувалася наукова діяльність наукової бібліотеки РДГУ поступово. І початковим її етапом стала науково-бібліографічна та видавнича діяльність, яка зосереджується (в основному) на створенні та випуску науково-допоміжних, рекомендаційних, біобібліографічних, інформаційно-методичних бібліографічних посібників. Про результати цього напрямку свідчить динаміка науково-видавничої роботи, що відображена в бібліографічному покажчику «Бібліографічні посібники наукової бібліотеки РДГУ 2001-2011рр.», де представлені видання різних типів і видів: поточні, кумулятивні, ретроспективні, персональні та ін.

Одним із основних напрямків наукової діяльності нашої бібліотеки є збереження документальної пам'яті, що полягає у формуванні історичних колекцій та зібрань бібліотеки. Час засвідчив, що такі пошукові дослідження є дуже потрібними, оскільки значний за кількістю та змістом фонд нашої бібліотеки дає всі підстави науково реконструювати цінні колекції та окремі видання, що становлять наукову, історичну та культурологічну цінність. Дослідницька робота в цьому напрямку спрямована на вироблення науково-обґрунтованих критеріїв зі збереження та використання різних видів документів з урахуванням фізичного стану матеріальної основи [5, с.12]. В науковій бібліотеці РДГУ вже сформовано фонд рідкісних та цінних видань, найбільшу кількість в ньому становить література видана до 1917р., а також видання української діаспори, унікальні серійні і персональні колекції та ін. І своєрідним підсумком цього етапу наукового дослідження є випуск друкованого каталогу рідкісних видань із фондів наукової бібліотеки РДГУ (1814-1944 рр.). Тому подальші наші кроки в цьому дослідженні будуть спрямовані на проведення паспортизації книжкових колекцій нашої бібліотеки.

Для створення форми паспорта, ми плануємо використовувати напрацювання співробітників НБУВ. Це створить передумови для формування електронної бази даних як основи для широкого кола подальших різноманітних досліджень (не лише історико-краєзнавчих), а також включення виявлених зібрань та колекцій чи особливо цінних їхніх частин до реєстру національного надбання України на основі їх повної паспортизації.

Ще одним із важливих напрямків науково-дослідної роботи є історія бібліотечної справи. Кілька років тому розпочалося дослідження з історії нашої бібліотеки. Вже накопичено певний обсяг матеріалу, зокрема з архівів, спогади ветеранів, фотосвітлина тощо, що дає нам можливість розпочати підготовку до друку ілюстрованого та супроводженого пакетом документальних додатків історичного нарису «Наукова бібліотека РДГУ: історія і сьогодення». Цим виданням ми хочемо доповнити історію розвитку бібліотечної справи Рівненщини.

Але, науково-дослідна робота бібліотеки не обмежується лише вивченням історії бібліотеки. Ми спрямовуємо зусилля на вичерпний збір та наукове опрацювання літератури з історії РДГУ. З цією метою бібліотека університету продовжує формувати своєрідний бібліографічний архів, матеріали якого найближчим часом будуть використані в підготовці науково-допоміжного бібліографічного покажчика «Рівненський державний гуманітарний університет в книгах та періодичних виданнях».

Глобальна інформатизація зумовила переоцінку значення інформації, висунула бібліотеки в ряд найважливіших інститутів не тільки формування та поширення, але й створення цих ресурсів. Довгостроковим дослідницьким етапом у роботі національних бібліотек України та наукових бібліотек вищих навчальних закладів і, зокрема бібліотеки нашого університету, є формування загальнодержавної інформаційно-комунікативної системи освіти і науки, створення та розвитку національних електронних інформаційних ресурсів та організації доступу до світових. І одним із етапів виконання цієї наукової програми є створення національної системи реферування місцевої регіональної наукової літератури. Але реалізація такого проекту неможлива в ізоляції, без співробітництва та корпорації з колегами бібліотечних та академічних наукових установ.

Так, на запрошення Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. Сухомлинського вже третій рік поспіль наша бібліотека приймає участь у корпоративному науковому проєкті, що забезпечує формування загальнодержавної бази даних «Україніка наукова» (Керівник проєкту – НБУ ім. Вернадського) та підтримку онлайнового доступу до неї, а також розміщення цієї реферативної інформації у третій серії Українського реферативного журналу «Джерело».

Наукова бібліотека РДГУ виконує аналітико-синтетичну обробку збірника «Оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання в закладах освіти». Звичайно, сьогодні не доводиться говорити про повне охоплення реферування статей із всіх інших збірників наукових праць, які видає РДГУ, але після розв'язання

необхідних технічних та організаційних проблем, роботу в цьому напрямку наша бібліотека планує розширити.

Важливою складовою наукової діяльності нашої бібліотеки є участь у конференціях, семінарах, які проводяться національними бібліотеками України і науковими бібліотеками провідних університетів нашої держави.

В свою чергу, наукова бібліотека РДГУ є ініціатором і організатором проведення конференцій. Щороку в ній приймають участь молоді науковці кафедри бібліотекознавства і бібліографії, кафедри документальних комунікацій, кафедри культурології РДГУ. Зокрема, були проведені такі конференції: «Бібліотека вищого навчального закладу в контексті сучасності» (2008 р.), «Бібліотека вищого навчального закладу в умовах реформування вищої освіти України: досвід та перспективи» (2009 р.), «Сучасна бібліотека вищого навчального закладу як центр інформаційного забезпечення навчального, наукового та культурно-просвітницького процесу» (2010 р.). Наукова бібліотека РДГУ видає збірник матеріалів цих конференцій.

Своєрідними результатами різнобічної наукової діяльності бібліотеки університету є книжкові видання та публікації у збірниках наукових праць та періодичних виданнях. Тематика їх охоплює не лише проблеми книгознавства, бібліотекознавства і бібліографії, але і питання літературознавства, психології читання та ін.

Враховуючи запити студентів і молодих науковців щодо оформлення списків літератури до наукових робіт різних типів, бібліотека випустила «Методичні рекомендації з впровадження ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання».

Аналітична діяльність тісно пов'язана з проведенням соціологічних та маркетингових досліджень. У цьому напрямку ми співпрацюємо із інститутом соціальних досліджень РДГУ. Впродовж останніх трьох років бібліотекою були проведені такі соціологічні дослідження: «Наукова бібліотека РДГУ очима своїх користувачів»(2008р.), «Книга і читання в житті студентської молоді.»(2009р.), «Інформаційна культура студентів в контексті навчального процесу РДГУ»(2010 р.). Робота в цьому напрямку продовжуватиметься.

Отримані результати досліджень дають змогу визначити, які інструктивно-методичні матеріали, бібліографічні посібники та інші документи потрібно створити для подальшої успішної діяльності наукової бібліотеки РДГУ.

Успішна діяльність бібліотек України різних систем і відомств, у тому числі вищих навчальних закладів (ВНЗ), безпосередньо пов'язана із сучасною концепцією науково-методичного забезпечення.

Наукова бібліотека університету здійснює методичну роботу на основі єдиних принципів: науковості, рекомендованості, оперативності, диференційованого підходу, активності.

Основні напрями удосконалення науково-методичної діяльності наукової бібліотеки РДГУ на сучасному етапі умовно можна структурувати на такі основні блоки:

- організаційно-нормативний,
- науково-аналітичний, інноваційний,
- інформаційно-педагогічний.

Організаційно-нормативний блок є базовим. У цьому контексті наукова бібліотека РДГУ зосереджує свою увагу, в першу чергу на підготовці нормативної документації у поєднанні з випуском видань рекомендаційного характеру. На основі законодавчо-правових, інструктивно-методичних документів, ДСТУ та ГОСТів з питань книгознавства, бібліотекознавства, бібліографії та інформаційної діяльності й нормативно-правових документів з питань освіти і культури наукова бібліотека РДГУ розробляє власну необхідну нормативну документацію. Крім цього, університетська бібліотека розробляє і необхідні загальнобібліотечні інструктивно-методичні матеріали (устава, інструкції, норми, правила), що визначають межі і рамки діяльності бібліотеки і її структурних підрозділів, суворо однозначний порядок виконання тих чи інших процесів і операцій, обліку роботи і т. п.

Визначальною в методичній діяльності наукової бібліотеки РДГУ, як показав досвід, є науково-аналітична діяльність. Безумовно, аналітична функція завжди була притаманна методичній роботі, але в сучасних умовах вона отримала дещо інший відтінок, а саме – аналіз заради прогнозування змін.

Досвід роботи бібліотеки демонструє, як аналітична функція трансформується в діагностичну. Прикладом цього можуть служити експертно-діагностичні дослідження, які проводить бібліотека. Хоча ззовні вони й нагадують добре відомі комплексні перевірки роботи структурних підрозділів бібліотеки, які проходять згідно з планом, але відрізняються від них певними рисами, а саме вивченням проблем і особливостей. Після закінчення таких перевірок на засіданнях науково-методичної ради, члени комісії звертають увагу не тільки на певні недоліки в роботі та шляхи виправлення, але й виробляють стратегію подальшого розвитку структурних підрозділів бібліотеки.

Одним із провідних напрямків науково-методичної роботи є інноваційна діяльність, яка ставить за мету пошук, розробку і застосування бібліотечних нововведень, джерелами яких у науковій бібліотеці РДГУ є передова бібліотечна практика, раціоналізаторські пропозиції бібліотекарів, рекомендації наукових досліджень, нові бібліотечні технології. Сюди ж входить і теоретичне вивчення передового досвіду роботи інших бібліотек, практичне знайомство з інноваціями, які вже впровадили інші бібліотеки.

Успішне виконання завдань, які стоять перед університетською бібліотекою, вимагає постійного удосконалення кваліфікації бібліотекарів. Тому турбота про професійне зростання бібліотечних кадрів є одним із найважливіших напрямків методичного забезпечення, який ми умовно назвали інформаційно-педагогічним. Він передбачає формування професійного світогляду, підвищення кваліфікації персоналу.

Щороку наукова бібліотека складає план підвищення кваліфікації своїх працівників, в якому враховуються пропозиції самих працівників бібліотеки, їхні потреби і можливості, які необхідні при виконанні фахових виробничих функцій та завдань. Відповідно до плану організовуються та проводяться заходи різноманітного теоретичного і практичного навчання. Семінари, конференції, огляди новинок літератури, практичні заняття, показові масові заходи, які дають змогу молоді знайомитись з досвідом колег та ін. І серед них: практичні заняття : «Вивчення ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання», «Статистичний облік з обслуговування читачів у науковій бібліотеці РДГУ»; години цікавих повідомлень (огляди новинок фахової літератури і періодики), тиждень «Інноваційної роботи» та ін. Пошук перспективних напрямків діяльності здійснюється і шляхом знайомства та вивчення передового досвіду інших бібліотек. З цією метою наукова бібліотека РДГУ бере участь у різноманітних регіональних та всеукраїнських конференціях, семінарах, нарадах, які організовують та проводять бібліотеки – методичні центри: Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка, Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. І. Франка, Державна науково-педагогічна бібліотека України ім. В. Сухомлинського.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амлинский Л. З. Организация внутреннего пространства научных библиотек информационного общества / Л. З. Амлинский // Науч. и техн. б-ки. – 2011. – № 8. – С. 25-34.

2. Інформаційно-аналітичні дослідження як напрям наукової діяльності / А. П. Гончаренко, О. М. Гончаренко, Л. М. Кравченко, Л. О. Фірсова // Науково-технічна інформація. – 2010. – № 3. – С. 7-9.
3. Капустіна Н. «Школа дослідника-початківця» – стартовий майданчик для оптимізації наукової роботи бібліотеки / Н. Капустіна // Бібл. форум України. – 2008. – № 3. – С. 11-13.
4. Кубряк Е. Н. Научная работа центральных региональных библиотек / Е. Н. Кубряк // Науч. и техн. б-ки. – 2011. – № 8. – С. 36-43.
5. Кунанець Н. Наукова робота бібліотеки вищого навчального закладу – вимога часу / Н. Кунанець // Бібл. форум України. – 2010. – № 4. – С. 9-12.
6. Прокопчук В. С. Наукова робота наукової бібліотеки Кам'янець–Подільського національного університету ім. І. Огієнка / В. С. Прокопчук // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. Сухомлинського. Вип. 2. Всеукраїнський інформаційний ресурс з питань психолого-педагогічної науки і освіти: сучасний стан та шляхи розвитку. – К., 2010. – С. 80-86.

Зміст

1. Гринич С. Н. РОЛЬ БІБЛІОТЕК ВНЗ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПІДТРИМЦІ ОСВІТИ ТА НАУКИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	3
2. Ковальчук Л. В. ІНФОРМАЦІЙНІ ЦЕНТРИ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ: КОРИСТУВАЧІ, РЕСУРСИ, ПОСЛУГИ.....	23
3. Буравкова Л. М. НАУКОВО-ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ НА ДОПОМОГУ РОЗКРИТТЮ ІНФОРМАЦІЙНОГО РЕСУРСУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ.....	33
4. Семенюк Г. П. НАУКОВА ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ВНЗ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	43
5. Крива А. В., Перелигіна В. Є. ДІЯЛЬНІСТЬ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ У ПІДВИЩЕННІ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ.....	50
6. Корнійчук. М. В. ІНСТИТУЦІЙНИЙ РЕПОЗИТАРІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ» – НОВА МОДЕЛЬ НАУКОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	60
7. Трачук Л. Ф. БІБЛІОТЕЧНИЙ БЛОГ ЯК ПЛАТФОРМА СПІЛКУВАННЯ БІБЛІОТЕКАРІВ І КОРИСТУВАЧІВ.....	78

8. Цицюра Є. І. ОСНОВНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ САРНЕНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ РДГУ НА ДОПОМОГУ НАВЧАЛЬНО–ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	82
9. Поліщук С. М. ОСОБЛИВОСТІ БІБЛІОТЕЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В БІБЛІОТЕКАХ ВНЗ ТА ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ БІБЛІОТЕЧНОГО ПРАЦІВНИКА ЯК СКЛАДОВА ІМІДЖУ БІБЛІОТЕКИ.....	88
10. Гаврилюк І. А. WEB-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ РОЗШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	94
11. Коломієць Н. Б., Печончик Б. С. ЕЛЕКТРОННИЙ ТА ТРАДИЦІЙНИЙ КАТАЛОГИ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ: ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	99
12. Пізюта В. Г. ФОНД РІДКІСНИХ І ЦІННИХ ВИДАНЬ ЯК ОБ’ЄКТ КНИГОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	104
13. Лешкевич Г. Д. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ДОКУМЕНТНИХ РЕСУРСІВ У НАУКОВОМУ ТА НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ РДГУ.....	110
14. Мельничук Г. П. КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА РОБОТА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЯК СКЛАДОВА ОСВІТНЬО- ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ.....	115

15. Цимбалюк І. А. БІБЛІОТЕКИ ВНЗ УКРАЇНИ І ЗАРУБІЖЖЯ: СПІЛЬНІСТЬ І СВОЄРІДНІСТЬ.....	122
--	------------

Збірник матеріалів
V-ї науково-практичної конференції

РОЛЬ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ПІДТРИМЦІ ОСВІТИ ТА НАУКИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідальний за випуск:

С. Н. Грипич – доцент,
директор наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету

Укладачі:

С. Н. Грипич – доцент, директор
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Г. П. Семенюк – заступник
директора наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету

Технічний редактор:

Л. С. Кушка – провідний
бібліотекар наукової
бібліотеки Рівненського
державного гуманітарного
університету

Комп'ютерна верстка:

Д. М. Мосурець – зав. сектором
наукової бібліотеки
Рівненського державного
гуманітарного університету.

Формат 60*84 1/16
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Тираж 100 прим.
Наукова бібліотека РДГУ